

Reilun kasvun tie

Keskustan vaihtoehto luottamuksen palauttamiseksi
ja Suomen konkurssin välttämiseksi

Keskusta
Eduskuntaryhmä

7.5.2024

Reilun kasvun tie

Keskustan vaihtoehto luottamuksen palauttamiseksi

ja Suomen konkurssin välttämiseksi

Sisältö

Johdanto.....	5
Kasvun ja luottamuksen työkalupakki.....	7
Suhtautuminen lisäsopeutustarpeeseen.....	8
Kasvutoimet, uudistukset ja menojarru.....	9
Kasvun kiihdyttäminen.....	9
Pitkävaikutteiset reformit	15
Soten menojarru.....	16
Tulot.....	20
Menosopeutus.....	24

Johdanto

Suomen talous on kuilun partaalla, vaikka toisin eduskuntavaaleissa luvattiin. Pitkän aikavälin kasvuvaje syvenee.

Orpon ja Purran hallituksen ensimmäinen vastuvuosi on ollut suuri pettymys. Vuoden aikana kasvussa ovat olleet vain työttömyys, konkurssit ja valtion velka, ei kansantalous eikä ihmisten hyvinvointi. Hallituksen ja työmarkkinaosapuolien aiheuttama lakkokaaos syvensi luottamuspulaa, kun olisi pitänyt reilusti neuvotella.

Hallituksen epäonnistumisesta talouspolitiikassa kertoo myös se, että he joutuvat perumaan itse tekemiään päätöksiä. Nyt nousevat niin verot kuin tavallisten ihmisten arjen kustannuksetkin. Nopeutuneet leikkaustalkoot saavat kysymään, onko hallituksen sopeuttaminen reilua ja oikeudenmukaista? Viedäänkö tavallinen suomalainen kölin ali ilman, että annetaan toivoa paremmasta?

Suojassa ei ole enää eläkkeet, pieni- ja keskituloisten perheiden toimeentulo tai lääkkeiden arvolisäverokaan. Tavallisten ihmisten asiat on nostettu valtiovarainministeri Purran johdolla leikkuulaudalle.

Pettymyksen taustalla ovat pääministeri Orpon hallituksen neljä isoa virhettä:

1. Hallitus kuvitteli, että sosiaali- ja terveyspalveluista löytyisi toista miljardia säästettäväksi pika-aikataululla samalla, kun palvelutarve kasvaa ja toiminnan kestävä uudistaminen ja tuottavuuden parantaminen edellyttävät riittäviä resursseja ja työrauhaa.
2. Hallitus ei tarttunut verosopeutukseen heti aloittaessaan, vaikka verokertymämme on lähitulevaisuudessa romahtamassa ja asiantuntijat varoittivat valitun tien vaikeudesta maamme taloudelle.
3. Hallitusohjelma odottaa työmarkkinoiden uudistamisen vaikuttavan roimasti työllisyyteen. Työllisyyden koheneminen antaa kuitenkin vielä hyvän tovin odotuttaa itseään. Työllistymisen esteet kuten riittämätön ammattitaito, terveysongelmat ja kohaantanto-ongelmat jäävät hallituksella huomiotta. Toimillaan hallitus jopa heikentää osaajapulan taittamista.
4. Isoin virhe liittyy talouden kasvun puuttumiseen. Hallitus on kuukausia seurannut sivusta, kun Suomi luisui taantumaan. Työttömiä on jo 300 000 ja maassa on menossa konkurssiaalto.

Tilanteen korjaamiseksi hallitus on nyt tehnyt meno- ja verosopeutuspaketin, jonka mittaluokka on oikea ja joka pysäyttää välittömän syöksykierteen, mutta se ei palauta luottamusta Suomeen. Hallituksen uudet kasvutoimet kohdistuvat sinänsä tarpeellisiin suuryritysten viherinvestointeihin, mutta pienille- ja keskisuurille yrityksille hallitus ei juuri muuta tarjoa kuin kotitalousvähennyksen heikennystä. Keskusta pitää myös ALV:n 1,5 prosenttiyksikön korottamista ylimitoitettuna toimenpiteenä. Tämä kertoo hallituksen kasanneen paniikkipaketin.

Uusien sosiaali- ja terveyspalveluiden lisäleikkausten suhteen hallitus on huijaamassa itseään ja suomalaisia. Hyvinvointialueiden talousahdinkoa ne eivät helpota mitenkään, koska hallitus imuroi kaikki laskennalliset säästöt valtion talouden paikkaamiseksi. Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan hyvinvointialueet tekisivät vuonna 2024 vielä 900 miljoonaa euroa alijäämää eikä vuosi 2025 näytä juurikaan valoisammalta hallituksen leikkauksista johtuen. Päinvastoin hyvinvointialueiden liikkumatila kaventuu edelleen.

Kehyskaudella muun muassa suomalaisten lääkäriin pääsystä, lasten suojelusta, vammaispalveluista ja vanhusten hoidosta leikataan yhteensä lähes kaksi miljardia euroa tarpeeseen verrattuna.

Mielikuva Suomesta on kokenut kovia niin maan sisällä kuin ulkopuolelta katsottaessa. Suomea on aiemmin rakennettu yhteistyöllä. Reilusti sopimalla. Tämä on ollut pienen kansan keskeinen kilpailukykytekijä. Nyt tätä luottamuspääomaa on syöty rajusti.

Samalla Suomeen liittyvät poliittiset riskit ovat kasvaneet. Sopimisen kulttuurin romuttuminen, inhimillisen pääoman kääntymisen laskuun, kahtiajakoinen ilmapiiiri ja pitkäjänteisyydestä luopuminen asioiden hoidossa eivät hyvältä näytä.

Hallituksen epäonnistuneen politiikan vuoksi julkiseen talouteen on tehtävä lisäsopeutuksia isänmaan konkurssin välttämiseksi. Jos emme saa taloutta kasvuun, uudet sopeutustoimet ovat edessämme ja joudumme näivettymisen tielle.

Keskusta katsoo, että luottamuksen palauttaminen ja tulevaisuuden uskon vahvistaminen ovat tällä hetkellä päättäjien tärkein tehtävä. Keskusta tekisi sopeuttamisen reilummin ja panostaisi samalla rajusti kasvuun.

Suomen ollessa tienristeyksessä Keskustan valinta on työn ja kasvun tie.

”Keskusta katsoo, että luottamuksen palauttaminen ja tulevaisuuden uskon vahvistaminen ovat tällä hetkellä päättäjien tärkein tehtävä. Keskusta tekisi sopeuttamisen reilummin, ja panostaisi samalla rajusti kasvuun.

Suomen ollessa tienristeyksessä
Keskustan valinta on työn ja kasvun tie. ”

Reilun kasvun tie 7-8 mrd.

Kasvun ja luottamuksen työkalupakki

Suomi on tienristeyksessä. Keskustan valinta on työn ja kasvun tie. Luottamus siihen, että kovaa työtä pelkäämättömät suomalaiset ovat valmiita nostamaan Suomen yhteisvastuuta kantaen, ahkeruudesta palkinnon saaden. Esteitä kasvun tieltä on raivattava määrätteisesti.

Keskusta jakaa valtiovarainministeriön arvion noin kolmen miljardin euron mittaluokasta tarvittaville lisätoimenpiteille. Vaihtoehtomme Suomen julkisen talouden pelastamiseksi ja luottamuksen palauttamiseksi koostuu viidestä miljardiluokan kokonaisuudesta.

- Kasvun kiihdyttämisestä
- Hukkajahdista eli menojen kasvujarrusta
- Pitkävaikutteisista reformeista
- Välittömistä menosäästöistä
- Veronkorotuksista

Suomen taloutta on hoidettava kaukonäköisemmin ja vastuullisemmin kuin mitä hallitus tekee tai mitä vasemmisto-oppositiosta annetaan ymmärtää. On tehtävä tavallisten ihmisten arjen kannalta parempaa politiikkaa. Tämä tapahtuu laittamalla asioita tärkeysjärjestykseen.

Keskustan tie on vaativa, mutta palkitseva. Keskusta on tavallisten ihmisten asialla. Keskusta haluaa olla rakentamassa Suomea, jossa on myönteinen näkymä tulevaisuuteen 2030-lukua kohti kuljettaessa.

Keskustan mielestä empatia kuuluu politiikkaan. Niin, että kaikki voivat osallistua omien kykyjensä mukaan. Kenenkään taakka ei ole kohtuuton, mutta vapaamatkustajia ei hyvällä katsota.

Keskustan talouspoliittisen linjan ydin on: Suunniteltu Suomessa. Valmistettu Suomessa. Omistettu Suomessa.

Olemme tehneet vaihtoehdon Suomen selviytymiselle. Luottamus, rohkeus ja vauraus kasvavat kesellä.

Vaihtoehtomme julkisen talouden pelastamiseksi ja luottamuksen palauttamiseksi:

- Kasvun kiihdyttäminen
- Hukkajahti eli menojen kasvujarru
- Pitkävaikutteiset reformit
- Välittömät menosäästöt
- Veronkorotukset

Suhtautuminen lisäsopeutustarpeeseen

Keskusta jakaa valtiovarainministeriön arvion noin kolmen miljardin euron lisätoimenpiteiden mittaluokasta. Keskusta on valmis asettamaan parlamentaarisen ja ylivaalikautisen tavoitteen Suomen veroasteen kehitykselle ja menotasolle, jotta julkinen talous saadaan vakautumaan.

Keskellä Orpon hallituksen leikkaustalkoita on kuitenkin hyvä huomata, että lisäsopeutusten tarve johtuu osaltaan hallituksen alkuperäisen 4+2 miljardin euron sopeutuslistan epäonnistumisesta.

Sosiaali- ja terveyspalveluille asetettu alkuperäinen 1,4 miljardin euron sopeutustavoite yhden vaalikauden aikana oli epärealistinen ja johtaa pakkotahtiseen lähi- ja peruspalveluiden alasajoon ja sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön vähentämiseen. Näin hyvinvointialueita ajetaan nyt entistä ahtaammalle. Työllisyyden vahvistaminen on välttämätöntä, mutta toimenpiteiden hyödyt ovat laskennallisia ja niiden realisoituminen ottaa aikansa.

Kokonaisveroaste laskee enemmän kuin mitä teknisessä kehyksessä ja hallitusneuvotteluissa käytössä olleessa ennusteessa ennakoitiin. Liikenteen verotuksen tarvittavaan kokonaisverouudistukseen ei ole ryhdytty autokannan sähköistyessä, joten verokertymä laskee kiihtyvällä vauhdilla.

Teknisen kehyksen pohjana olleen kevään 2023 ennusteen perusteella veroasteen ennakoitiin laskevan vuoteen 2025 mennessä 42,1 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Kesän 2023 ennusteessa, joka oli hallitusneuvotteluiden pohjana, luku oli laskenut 41,7 prosenttiin. Viimeisimmässä ennusteessa (joulukuu 2023) vuoden 2025 veroasteen arvioidaan olevan 40,5 prosenttia. Hallituksen passiivisuuden lisäksi myös työttömyysvakuutusmaksujen tuntuva keventäminen on laskenut kokonaisveroastetta.

Vaikka monet asiantuntijat, kuten Valtiontalouden tarkastusvirasto, ovat huomauttaneet hallituksen veropolitiikan ristiriitaisuudesta julkisen talouden tasapainottamistavoitteen kanssa, hallitus on silti tähän saakka rajannut kategorisesti verosopeuttamisen pois työkalupakistaan. Aikaa on hukattu yksi vuosi, jolloin myös mahdollisuus verotuksen laajempaan rakenteelliseen uudistamiseen menetettiin.

”Keskusta jakaa valtiovarainministeriön arvion noin kolmen miljardin euron lisätoimenpiteiden mittaluokasta.”

Hallitusohjelman tavoite on enintään 1 prosentin alijäämä julkisessa taloudessa vaalikauden lopulla vuonna 2027. Hallitusohjelman toimeenpano ja uusien lisäsopeutusten toimeenpano eivät riitä tavoitteen saavuttamisessa. Ennuste on kuitenkin herkkä taloustilanteessa tapahtuville muutoksille.

Keskustan mielestä hallituksen tulee pitää kiinni asetetusta alijäämätavoitteesta ja hallituksen tehtävänä on esittää tähän toimiva suunnitelma. Oman vaihtoehtomme pohjaksi olemme hyödyntäneet Valtiovarainministeriön meno- ja verokartoituksia vuodelta 2023 sekä hallituksen kehysriihessään 2024 tekemiä uusia päätöksiä.

Yhteenveto Keskustan vaihtoehdosta lisäsopeutukseksi:

Välittömät sopeutukset 3,4 mrd. euroa

- Verosopeutus n. 1 700 miljoonaa euroa ja muut tulot n. 200 miljoonaa euroa
- Menosopeutus n. 1 500 miljoonaa euroa

Lisäksi:

- Menojarru n. 1000 miljoonaa euroa
- Kasvutoimien vaikutus n. 1000 miljoonaa euroa
- Pitkän aikavälin reformit n. 2000–3000 miljoonaa euroa

Yht. 7,4–8,4 miljardia euroa

Kasvutoimet, uudistukset ja menojarru (kokonaisuus noin 4–5 mrd. €)

Kasvun kiihdyttäminen (1 mrd.)

Suomi on sairastanut kroonista kasvuvajetta jo yli viidentoista vuoden ajan. Tämän taustalla ovat heikko tuottavuuskehitys, investointien vähäisyys sekä kasvava osajapula. Parhaillaan niin tavallisten ihmisten kuin yrittäjienkin luottamus tulevaan on alavireistä. Ihmisten pelko oman talouden romahtamisesta on todellinen. Yrityksillä ei ole luottoa kasvuun.

Vaikeuksissa olevalle rakennusallalle hallitus ei ole tarjonnut mitään. Nuorten ensiasunnon verovapauden poistaminen aiheutti vain pienen piikin kotien kysynnässä. Samalla maa menetti kiinteistöjen ja asuntojen varainsiirtoveron alentamisen myötä 70 miljoonaa euroa.

Keskustan kasvun resepti on: Suunniteltu Suomessa, valmistettu Suomessa ja omistettu Suomessa. Suomeen tarvitaan vahvempi kasvunäkymä. Tavoitteena tulee olla vähintään kasvun tuplaaminen ennustettuun verrattuna.

Oikeistohallituksen politiikan seurauksena Suomessa ovat kasvussa työttömyys, konkurssit ja valtion velka, ei talous. Kuluttajien ja yritysten luottamusindikaattorit ovat pohjamudissa.

Luottamus talouteen pitää palauttaa. Ilmapiiirin ja toimintaympäristön tulee olla vakaa ja ennakoitava. Nyt se ei sitä ole. Hallitus on valinnut epävakamman polun. Poliittisen riskin vähyys on ollut aiemmin Suomen hyve, mutta ei ole enää.

Suomen ennustettavuus investointikohteena on heikentynyt merkittävästi vuodessa. Tämä näkyy esimerkiksi suhtautumisessa vihreään siirtymään, jota poliittisista syistä kutsutaan Suomessa nyt puhtaaksi siirtymäksi.

”Suomeen tarvitaan vahvempi kasvunäkymä. Tavoitteena tulee olla vähintään kasvun tuplaaminen ennustettuun verrattuna.”

Samoin nihkeässä suhtautumisessa ulkomailta Suomeen tuleviin työntekijöihin, vaikka Suomen oma väestö ikääntyy. Suomeen tarvitaan myönteinen ja vakauttava tulevaisuusnäky-
mä. Sellainen ei ole mahdollista, että tällä vaalikaudella tehtyjä lainsäädäntömuutoksia ryhdyttäisiin repimään auki seuraavalla vaalikaudella.

Monien kasvutoimien välitön verotuottovaikutus on negatiivinen, mutta ne mahdollistavat talouskasvun aikaansaamisen.

Keskustan kaksitoista työkalua kasvun aikaansaamiseksi

Näiden toteuttamiseksi varataan 500 miljoonaa euroa, josta 200–300 miljoonaa euroa katetaan arpajaisveron lisätuotolla siirtymällä lisenssimallin käyttöönottoon.

1. Kasvu vauhtiin koko Suomessa

Keskusta esittää kasvuporkkanoita koko Suomeen. Ottaisimme käyttöön seuraavat verokannustimet:

- a. **Investointiverohyvyitys:** Keskusta toteuttaisi investointiverohyvityksen muutoin hallituksen esittämän mukaisesti, mutta hyvityksen tulee koskea suurinvestointien lisäksi myös pienten ja suurten yritysten investointeja.
- b. **Yritysten** kasvuhaluja stimuloimaan laaditaan suomalainen sovellus ns. Viron veromallista. Yhteisöverotuksessa kaksikantaiseen malliin siirtyminen, jossa sisään jätetyille voitoille kohdistuu pienempi veroprosentti kuin ulos jaetuille. Verotuotoilta malli on neutraali.
- c. **Suomessa** pitää antaa suurempi arvo ikääntyneille työntekijöille, joille on kertynyt pitkän työuran aikana valtavasti kokemuksen tuomaa osaamista. Suomalaisia tulee kannustaa jatkamaan työelämässä selvästi alinta eläkeikää pidempään ja lykkäämään eläkkeelle siirtymistä. Annetaan tuntuva 20 %:n tuloveroale niille, jotka jatkavat yli alimman eläkeiän töissä.
- d. **Työllisyyttä** vahvistavan ja harmaata taloutta ehkäisevän kotitalousvähennyksen säilyttäminen ennallaan (ei toteuteta 100 milj. euroa leikkausta) ja lisäksi varataan kotitalouksille energia-avustusten tukemiseen 30 miljoonaa euroa vuosittain erityisesti öljylämmityksestä luopumiseen.
- e. **Nostetaan** arvonlisäverotuksen alarajaa 30 000 euroon, jotta pienyrittäjät pystyvät alv:n korotuksesta huolimatta saamaan kohtuullisen toimeentulon, kun samanaikaisesti myös nykyinen alarajahuojennus on poistumassa vuonna 2025 EU-direktiivin veloitteen vuoksi.
- f. **Yritysten** TKI-vähennyksen kehittäminen siten, että start-up-yritykset voivat hyödyntää niitä täysimääräisesti. Palautus rahana tai kuittaus muita veroja vastaan eli annettaisiin hyötyä myös tappiollisille yrityksille, jotka eivät kasvuvaiheen vuoksi voi verokannustinta hyödyntää. Nykyisellään TKI-vähennyksen voi hyödyntää vasta yrityksen tuloksen käännyttyä voitolliseksi. Esim. Tanskassa osan tappioista voi saada palautuksena, jos ne ovat muodostuneet TKI-kannustimesta. Samalla myös enimmäismäärää korotettaisiin nykyisestä enintään miljoonan euron vähennyksestä yritystä kohden.

- g. **Tappioiden** vähennysajan pidentäminen nykyisestä 10 vuodesta. Suomalaisten yritysten tappioiden vähentämisen vanhenemisaika on poikkeuksellisen tiukka. Pohjoismaissa ja Saksassa tappioiden käyttöaikaa ei ole ajallisesti rajoitettu.

Liian tiukka tappioiden vähentämisaika on ongelmallista erityisesti kasvuyrityksille, joiden toiminta voi alkuvaiheessa olla pitkäänkin tappiollista. Suomessa toimivat yritykset joutuva ottamaan tämän huomioon ja rohkean kasvun sijaan niiden pitää kääntää yritys voitolliseksi nopeammin, jotta ne ehtivät vähentämään kertyneet tappiot ajoissa.

Ei merkittävästä vähentäisi verotuottoja, mutta tukisi kasvuyrittäjyyttä.

- h. **Toteutetaan** välittömästi yleishyödyllisten yhteisöjen ky-muotoisiin pääoma-rahastoihin tekemien sijoitusten verovapaus (pääomien kanavointi kasvuyrityksille)

2. Erityistalousalueiden hyödyntäminen

Keskusta esittää kymmenen vuoden erityistalousaluekokeilua itäiseen Suomeen. Määräaikainen vapautus investoivalle yritykselle yhteisöverosta olisi osa kasvupakettia. Itäisen Suomen erityisalueella uudistus koskisi kaikkia investointeja toimiala-riippumattomasti. Tämä toisi itäiseen Suomeen saadaan merkittävän investointiruiskeen.

Erityistalousalueelle kootaan yritysten investointi-porkkanan lisäksi kattava toimenpidepaketti kannustimista, kuten opintolainojen hyvitys ja muuttoavustus osaavan työvoiman saamiseksi, alueellisesti kevennetty sähköverotus ja huojennetut sosiaaliturvamaksut, ohituskaista luvituksille, työvoiman saatavuusharkkinasta luopuminen sekä TKI:n ja koulutuspaikkojen lisäpanostusten painottaminen aivan erityisesti itäiseen Suomeen.

”Keskusta esittää
kymmenen vuoden
erityistalousaluekokeilua
itäiseen Suomeen.”

Keskusta helpottaisi itäisen Suomen tilannetta 130 miljoonalla eurolla ja osoittaisi 30 miljoonaa Pohjois-Suomeen. Toimenpidekokonaisuudella luotaisiin Venäjän sodankäynnin seurauksista kärsiville itärajan maakunnille kasvunäkymiä ja aloitettaisiin niin sanotun Pohjoisen ohjelman toteuttaminen. Rahoitus saadaan perumalla Turun tunnin junan 460 miljoonan euron pääomitus.

Otettaisiin kokeiluna halukkaille kunnille käyttöön muualta maailmalta tuttu turismimaksu, jonka tuotto käytettäisiin paikallisen matkailuinfraan kehittämiseksi. Maksu voisi olla esimerkiksi neljä euroa yöstä kohden.

3. Suomen väestö kasvuun

Inhimillinen pääoma rakentuu koulutuksen kautta. Koulutus on yhteiskunnan investointi inhimilliseen osaamiseen siinä missä tavalliset investoinnit kasvattavat kiinteää tuotannollista pääomaa. Historiallisesti Suomen kasvu on aina rakentunut inhimilliseen osaamiseen ja tuotannollisille investoinneille.

Suomen tuottavuuskasvun näivettyminen viimeisen viidentoista vuoden aikana liittyy olennaisesti inhimillisen pääoman aiempaa hitaampaan kertymiseen. Sekä työtuntien määrä että keskimääräinen koulutustaso ovat tällöin avainasemassa.

Inhimillisen pääoman määrä uhkaa kääntyä tulevaisuudessa laskuun johtuen sekä väestörakenteesta että laskevasta koulutustasosta.

Tämä heijastuu yritysten toimintaedellytyksiin, koska ilman osaavia työntekijöitä yritysten on mahdotonta kasvattaa TKI-satsauksiaan. Uusia tuotannollisia investointeja ei myöskään synny, jollei ammattitaitoista työvoimaa ole saatavissa riittävästi.

Keskusta ehdottaa, että inhimillisen pääoman saamiseksi pitkäaikaiselle kasvu-uralle tehdään puolueiden välinen vastaava parlamentaarinen sopimus kuin mitä TKI-satsausten osalta on tehty.

Suomeen tarvitaan lisää satsauksia osaamiseen ja koulutukseen. Kiireellisintä on laittaa perusopetus kuntoon. Tämä edellyttää, että tähän kanavoidaan rahoitusta.

Tämä tarkoittaa lisäpanostuksia nuorten ikäluokkien koulutukseen, elinikäiseen oppimiseen, sekä osajien maahanmuuttoon. Tämä edellyttää sitä, että koulutusta ryhdytään menoerän sijaan tarkastelemaan investointina. Koulutusinvestointien rahoittamiseksi voidaan myös luopua valtion ei strategisesta omaisuudesta, kun sille arvioidaan saatavan koulutuksen kautta parempaa tuottoa pitkällä tähtäimellä.

Osaavan työvoiman varmistamiseksi tarvitaan tavoitteellista väestöpolitiikkaa, jonka osana toivotetaan työtä pelkäämättömät maahanmuuttajat tervetulleiksi Suomeen.

Työ- ja opiskeluperäinen maahanmuutto pitää saada sujuvammaksi ja sitä tulee kasvattaa. Oikeistohallituksen yksi kauaskantoisimpia virheitä on nuiva suhtautuminen tarpeelliseen maahanmuuttoon.

Keskusta yhtyy valtiovarainministeriön virkakunnan julkisuudessa esittämään näkemykseen siitä, että mikäli Suomeen tulisi 40 000 nettomaahanmuuttajaa vuosittain, sillä olisi mahdollista pysäyttää huoltosuhteen heikkeneminen. On vaikea nähdä mitään muitakaan keinoja, joilla työn määrän kasvu saataisiin uralle, jolla julkisen talouden rahoitusepätasapainoa saataisiin kohennettua nopeasti ja riittävästi”.

”Osaavan työvoiman varmistamiseksi tarvitaan tavoitteellista väestöpolitiikkaa, jonka osana toivotetaan työtä pelkäämättömät maahanmuuttajat tervetulleiksi Suomeen.”

On olennaista kuitenkin huomata, että samanaikaisesti maahanmuuttajien on työllistytävä yhtä hyvin, samantyyppisiin tehtäviin ja samantyyppisellä palkalla kuin kantaväestön, jotta maahanmuutto todella vahvistaisi julkista taloutta.

Suomen väkiluku voisi kasvaa kuuteen miljoonaan 2040-luvulla, jos maahanmuutto säilyisi viime vuosien korkealla tasolla.

Suomen pitää asettaa tavoitteeksi työperäisen maahanmuuton kasvattaminen pysyvästi korkealle tasolle. Huolehtien samalla siitä, että maahanmuuttajien työllisyys vastaa muun väestön työllisyyttä.

”Keskusta ehdottaa, että inhimillisen pääoman saamiseksi pitkäaikaiselle kasvu-uralle tehdään puolueiden välinen vastaava parlamentaarinen sopimus kuin mitä TKI-satsausten osalta on tehty.”

Lisäksi Suomeen tuleville opiskelijoille on rakennettava kannustimet jäädä opintojen jälkeen Suomeen työskentelemään. Käyttöön tulee ottaa Kanadan ja Australian mallia mu-
kaileva pisteytysjärjestelmä.

Ulkomaisille erityisosaajille ja heidän perheilleen tulee tarjota ja varmistaa kahden viikon palvelulupaus. Tämän toteutumista tulee mitata systemaattisesti siitä hetkestä, kun hakija jättää hakemuksensa järjestelmään. Tämän tulee pitää sisällään tunnistautuminen, työluvan saaminen ja kaikki muut käytännön toimet pankkitilin avaamisesta henkilötunnukseen.

Osana osaavan työperäisen maahanmuuton Suomeen saamista perustetaan maailmalle suomalaisia kieli- ja kulttuurikouluja, joissa suomen kieltä ja kulttuuria oppineille voitaisiin antaa oleskelulupa Suomeen työskentelemään. Lisäksi suomalaiset yliopistot ja ammattikorkeakoulut voisivat perustaa maailmalle toimipisteitä.

Toisaalta Suomeen tarvitaan lisää englanninkielisiä päiväkoteja ja peruskouluja.

Osana väestöpolitiikkaa on kiinnitettävä huomiota perhemyönteisyyteen. Keskusta ei hyväksy leikkauksia lapsiperheille. Yhtenä konkreettisenä keinona tukea perheitä voisi olla lapsiperheiden verotuksen keventäminen. Tätä olisi syytä selvittää.

4. Päämitetaan merkittäväällä määrällä Teollisuussijoitusta, jotta se voi osallistua kansasijoittajana teollisiin investointihankkeisiin ja rahoittaa isompia kasvuyrityksiä

Vastaavasti tarpeen mukaan arvioidaan Suomen Malminjalostusta. Fingridin ja Gasgridin investointikyvystä huolehdittava hallituksen esittämällä tavalla.

Keskustan mielestä Suomessa pitäisi tehdä alakohtaisia kasvusopimuksia esimerkiksi teknologiateollisuuden, luovien alojen, elintarvikealan, metsätalouden ja -teollisuuden sekä matkailun saralla.

5. Valjastetaan eläkeraha vauhdittamaan investointeja kotimaahan nykyistä isommalla siivulla

Rahoitus on tällä hetkellä yksi kasvua hakevien yritysten investointien pullonkauloista. Suomea teollistettiin takaisinlainauksen avulla, jossa eläkemaksut kiersivät takaisin investointeihin Suomeen. Tänäpä eläkeraha karkaa vauhdittamaan talouskasvua lähinnä vierailuilla mailla.

6. Otetaan käyttöön seutukuntakohtaiset kasvusopimukset korvaamaan ainoastaan muutamien kaupunkiseutujen kanssa tehtävät MAL-sopimukset, jolloin valtio osallistuu tasapuolisemmin koko Suomen kehittämiseen.

Seutukaupungit ovat Suomen työllisyyden selkäranka. Niissä toimivilla yrityksillä on kuitenkin usein haasteita löytää osaavaa työvoimaa sekä TKI-rahoitusta hankkeilleen.

Seutukaupunkien osajatarpeeseen vastaamiseen, ennakointiin, strategiseen yhteistyöhön sekä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan (TKI) tarvitaan uusia toimia.

Luodaan mm. seutukaupungeille oma TKI-ohjelma Business Finlandin sekä Suomen Akatemian rahoituksen kautta. Lisäksi tulisi kehittää ja luoda toimintamalleja eri koulutusasteiden yhteisille kampuksille.

Seutukaupunkien, korkeakoulujen, alueen yritysten ja muiden työnantajien tulisi tehdä strategisia kumppanuussopimuksia ja toimintamalleja, jotka varmistavat osapuolien sitoutumisen toimintaan ja tavoitteet.

7. Luvattoman hitaasti edenneitä investointien luvittamisista on vauhditettava. Lisäksi hallitusohjelmassa luvattu poikkihallinnollinen investointirykki on käynnistettävä välittömästi, jotta suunnitteilla olevia investointeja saadaan toteutumaan Suomeen.

8. Osana talouden huononevaan tilanteeseen vastaamista Keskusta esitti jo vaihtoehtobudjetissaan vuodelle 2024 ammattidieselin käyttöönottoa. Se helpottaisi pitkien etäisyyksien Suomessa etenkin kuljetusyrittäjien kustannuksia ja tukisi osaltaan maamme vientiteollisuuden pärjäämistä.

9. Keskusta jatkaisi hallituksen tapaan TKI-panostusten määrätietoista nostamista huomioiden myös julkisten tutkimuslaitosten roolin.

10. Otetaan tuottavuusloikka tekemällä Suomesta tekoälyn hyödyntämisen ja soveltamisen suurmaa.

Teknologian ennakkoluulottoman soveltamisen avulla on julkisella ja yksityisellä sektorilla nopeasti otettava isoja harppauksia.

Tätä kiihdyttämään tarvitaan valtakunnallista koordinoitua ja johtamista poikki-leikkaavasti yhteiskunnan kaikilla osa-alueilla ja tasoilla, jotta Suomi ja suomalaiset pääsevät mukaan tekoälyn tarjoamiin mahdollisuuksiin ja voivat näyttää muulle maailmalle mallia tekoälyn eettisessä hyödyntämisessä.

Suomi on jo nyt tuntuvalla ja kiihtyvällä kasvavalla takamatkalla moneen muuhun maahan verrattuna, mutta määrätietoisella ihmisten koulutustumisella ja rohkealla asenteella voimme vielä päästä tähän pitkän aikavälin kannalta keskeiseen teknologiseen trendiin mukaan.

Tekoälyn strategisesta soveltamisesta Suomen kilpailuetuna pitää tehdä tämän vaalikauden kärkihanke. Myös lasten ja nuorten tekoälytaitojen vahvistaminen on otettava OKM:n työlistalle. Luonnontieteiden, matematiikan ja teknologian taitojen vahvistaminen osana peruskoulutusta on keskeinen tulevaisuustaito, jolla Suomen inhimillistä pääomaa ja innovointikykyä vahvistetaan.

Suomen on vaikuttava EU:ssa siihen, että koko Eurooppa ryhtyy tekemään töitä teknologisen takamatkan kiinnikuromiseen.

11. Perustetaan parlamentaarinen työryhmä presidentti Niinistön valtiopäivien 2024 avauspuheessaan nostaman ajatuksen hengessä. Tavoitteena on muodostaa yli hallitus- ja oppositiorajojen yhteinen sitoumus siitä, mille tasolle Suomen julkiset menot ja verotus tulee asettaa talouden pitkäjänteiseksi tervehdyttämiseksi.

Pitkävaikutteiset reformit (2-3 mrd. €)

Työeläkejärjestelmän uudistamiseksi on asetettu pääministeri Orpon hallituksen toimesta työryhmä, jonka tavoitteena on vahvistaa julkista taloutta pitkällä aikavälillä 0,4 %-yks. suhteessa BKT:hen, joka vastaa noin 1 miljardia euroa. Vahvistustarpeen arvio pohjautuu edelliseen väestöennusteeseen, jonka jälkeen syntyvyys on entisestään vähentynyt. Eläkejärjestelmän kestävyyttä on syytä vahvistaa reippaammin kuin ainoastaan miljardilla eurolla. Pitkävaikutteisten reformien tavoitteena voisi olla 2-3 miljardia euroa.

Luovutaan työttömyysturvan eläkekattumasta, poistetaan tutkintojen eläkekattuma ja rajataan leskeneläke (pl. lapsiperheet) asteittain kaksivuotiseksi (ei koske nykyisiä eläkkeitä) (n. 1 miljardi euroa)

Työeläkettä kertyy työansioiden lisäksi suoritetuista tutkinnoista, alle 3-vuotiaan lapsen hoidosta sekä ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan ja eräiden muiden etuusjaksojen ajalta.

VM:n verokartoituksen mukaan vuoteen 2090 mennessä luopuminen muista kuin ansiotuloihin perustuvista eläkekattumista vahvistaisi julkista taloutta nettona arviolta 1,3 miljardilla eurolla nykyrahassa, kun huomioidaan muiden etuuskasvanut käyttö ja eläketuloista perittyjen verotulojen väheneminen.

Tutkinnoista kattuvan eläkkeen osuus olisi tästä summasta lähes 400 miljoonaa euroa ja työttömyyden ajalta kattuvan eläkkeen osuus noin 500 miljoonaa euroa. Tutkimusten mukaan (ks. esim. Gruber, Kanninen ja Ravaska 2022) eläkevarallisuuden lasku kannustaa jatkamaan työelämässä pidempään. Siten edellä kuvatuista eläkekattumista luopuminen vahvistaisi työllisyyttä.

Keskusta on valmis luopumaan työttömyysturvan aikaisesta eläkekertymästä ja valmis harkitsemaan tutkinnoista kertyvän eläkeoikeuden poistamista. Tämä vahvistaisi eläkejärjestelmää noin 900 miljoonalla eurolla.

Keskusta säilyttäisi kuitenkin perhesyistä johtuvista työelämän katkoksista kertyvän eläkkeen. Kuten myös VM:n verokartoituksessa todetaan, vanhempainvapaalta kertyvää eläkettä voi pitää perusteltuna muun muassa sukupuolten välisen tasa-arvon näkökulmasta.

Lisäksi keskusta on valmis harkitsemaan työeläkejärjestelmässä leskeneläkkeen (pl. lapsiperheet) keston asteittaista rajaamista 2-vuotiseksi. Sen vaikutus nettona olisi noin 300 milj. euroa (vaikutus tulisi voimaan asteittain 2060-lukuun mennessä). Uudistus ei koskisi nykyisiä maksussa olevia leskeneläkkeitä.

Keskustan esitykset mahdollistaisivat sen, että varsinaiseen eläköitymisikään ei tarvitsisi puuttua, vaan nykyinen asteittain nouseva eläkeikä olisi edelleen toimiva malli.

Tavoitellaan korkeampia sijoitustuottoja ja tehostetaan eläkkeiden maksatukseen liittyvää hallintoa (n. 1-2 miljardia euroa)

Lisäksi keskusta tavoittelisi 1-2 miljardin euron julkista taloutta vahvistavaa vaikutusta uudistamalla vakavaraisuussäntelyä (mm. päiväkohtaisen täsmäytyksen sijaan pidemmän aikavälin tarkastelu), sallimalla suuremman osakepainon sijoituksille sekä tehostamalla eläkkeiden maksatukseen liittyvän hallintoa. Myös automaattisia vakauttajia voidaan hyödyntää, jotta eläkejärjestelmään ei kohdistu maksunkorotusten painetta.

Lisäksi eläkerahoitusta kanavoitaisiin kiihdyttämään kasvua Suomessa (katso luku kasvun kiihdyttäminen).

Osa alituotoista johtuu Suomen järjestelmän rajoitteista (TyEL-järjestelmän vakavaraisuuskehikko) ja pienemmästä osakkeiden painosta. Kotimaiset puskurirahastot (Keva, VER, KER) ovat päässeet keskimäärin korkeampiin tuottoihin kuin TyEL:in vakavaraisuussäätelyn alaiset toimijat (työeläkeyhtiöt, -kassat ja -säätiöt).

Suomessa eläkejärjestelmän kulut ovat Ruotsia isommat. Suomessa kulut olivat n. 0,9 % sitoutuneista pääomista (vuonna 2017), mutta Ruotsin AP-rahastoilla vain 0,1 % sitoutuneista pääomista (vuonna 2020). Tätä voi osin selittää Suomen järjestelmän suuremmalla osuudella kalliimmista hedge- ja pääomasijoituksissa sekä muissa vaihtoehtoisissa sijoitustuotteissa.

Keskustan mielestä realistinen oletus voisi esimerkiksi olla, että Suomen eläkejärjestelmän sijoitustuottoja voisi olla mahdollista parantaa parhaassa tapauksessa n. 1 prosenttiyksiköllä 4,5 %:iin. Tämä edellyttäisi sitä, että sijoitustoiminnan kulurakenteessa päästäisiin lähelle Ruotsin AP-rahastojen kulutasoa ja sijoitusten riskitasoa lisättäisiin maltillisesti. Osakeriskin merkittävään ja äkilliseen lisäämiseen liittyy kuitenkin kurssiromahduksen riski, joten osakepainon lisääminen tulee tehdä hallitusti.

Suomen eläkejärjestelmän arvioissaan Ambachtsheer (2013) on arvioinut, että vakavaraisuussäätelystä luopuminen voisi kasvattaa odotettuja vuosittaisia tuottoja noin 1 prosenttiyksiköllä.

Työeläkelaitosten sijoitustuottojen paraneminen 1 prosenttiyksiköllä voisi vahvistaa julkisen talouden kestävyttä lähemmäs prosentilla suhteessa BTK:hen eli jopa noin kolmella miljardilla eurolla pitkällä aikavälillä.

Korkeampien tuottojen seurauksena työeläkemaksujen nostotarve poistuu ja lisäksi rahastojen koko pitkällä aikavälillä kasvaa.

Automaattisten vakauttajien käyttöönoton vaihtoehtoja ja tarvetta tulee selvittää ja arvioida osana eläkejärjestelmän kestävyden turvaamista.

Soten menojaru (1 miljardi)

Julkisen talouden tervehdyttämiseksi ja kustannusten kasvun hillitsemiseksi on välttämätöntä, että hyvinvointialueet onnistuvat uudistamaan toimintaansa kestävästi. Se edellyttää sääntelyn keventämistä ja velvoitteiden joustavoittamista, mutta myös riittävää rahoitusta suhteessa todelliseen tarpeeseen.

Hyvinvointialueiden muodostumisen myötä valtiolla on vahva ohjausvaikutus, joten alueille on taattava parempi toimintavapaus normeja purkamalla. Keskusta lisäksi paikallista valtaa ja purkaisi valtakunnallisia normeja.

Jo hallitusohjelma sisälsi lähes 1,65 miljardiin euron sopeutukset hyvinvointialueille. Siitä noin 550 miljoonaa toteutetaan lakimuutoksin, joiden laskennallinen vaikutus vähennetään suoraan sote-rahoituksesta. Kehysriihessä hallitus päätti lisätä lakimuutoksin tehtäviä säästöjä lähes 600 miljoonalla eurolla. Näin ollen hyvinvointialueiden rahoitusta leikataan lakimuutoksiin 1,15 miljardia euroa. Sen lisäksi hallitus edellyttää, että hyvinvointialueet säästävät omilla toimillaan 1,1 miljardia euroa.

Yhteensä Orpon hallituksen leikkuulaudalla on 2,25 miljardin euron edestä suomalaisten sosiaali-, terveys- ja hyvinvointipalveluita vuoteen 2028 mennessä.

Keskustan ja Orpon hallituksen isoin näkemys löytyy suomalaisten sote-palveluista. Keskusta ei leikkaisi lakimuutosten laskennallisia säästövaikutuksia pois hyvinvointialueiden rahoituksesta. Keskustan peruseriaatteena on, että tarkoituksenmukaiseksi arvioituja hyvinvointialueiden kustannuspainetta hillitseviä lakimuutoksia voidaan toteuttaa, mutta hyvinvointialueiden annettaisiin pitää näihin tehtäviin ja velvoitteisiin varattu rahoitus, eikä sitä imuroitaisi valtiolle.

Keskustan mielestä hyvinvointialueet voivat muun muassa uusia toimintatapoja hyödyntämällä löytää kustannussäästöjä, mutta hallituksen aikataulu ja tavoitetaso hyvinvointialueiden omille säästöille on täysin epärealistinen. Keskusta pidentäisi hyvinvointialueiden alijäämän kattamisaikaa, kuten on esittänyt jo syksyllä 2023. Tämä mahdollistaisi hyvinvointialueiden talouden vakauttamisen hallitusti ilman lähi- ja peruspalveluiden äkkiväärää alasajoa.

Keskustan esittämän keinovalikoiman avulla hyvinvointialueille mahdollistetaan talouden tasapainottaminen määrätietoisella, mutta järkevällä tavalla.

Keskusta toteuttaisi hallituksen esittämistä uusista toimenpiteistä seuraavat toimet:

- Ympäri vuorokautisen hoivan vähimmäishenkilömitoituksen laskeminen 0,6 nykyisen 0,65 sijaan. Lisäksi keskustan mielestä tulisi tarkastella sitä, mitä valvonnassa luetaan mitoitukseen kuuluvaksi ja avartaa tätä tulkintaa. Mitoituksessa tulee myös huomioida kannustavalla tavalla teknologian hyödyntämistä hoidon osana.
- Kumotaan hoitotakuuseen tehty tiukennukset. Varmistetaan, että rahoitusmalli kannustaa hoitojonojen purkamiseen.
- Sosiaalihuollon palveluvalikoimaa ja erikoissairaanhoidon palveluvalikoimaa tarkastellaan osana hukkajahtia.
- Ajokorttien ikäkausitarkastusten rajaaminen julkisen sektorin ulkopuolelle.

Yhteensä nämä Keskustankin kannattamat toimet vahvistaisivat hyvinvointialueiden liikkumatilaa 426 miljoonalla eurolla, kun rahoitusta ei vastaavasti leikattaisi hyvinvointialueilta. Keskusta ei hyväksy lainkaan hallituksen esittämiä toimia, joilla leikataan vammaispalveluista (65 milj. euroa) ja korotetaan asiakasmaksuja (100 milj. euroa).

Näiden hallituksen toimenpiteiden lisäksi keskustalla on noin 600 miljoonan euron vaikutuksia seuraavasti:

1. Käynnistetään toimenpideohjelma sääntelyn sujuvoittamiseksi ja normien purkamiseksi ja hukkajadiksi hyvinvointialueilla.

Hyvinvointialueet toimivat nyt valtion vahvassa säädös- ja rahoitusohjauksessa, joten alueille voi ja tulee antaa toimintavapautta palveluiden järjestämistapaan.

Periaatteena tulisi olla, että valtio asettaa tavoitteet ja hyvinvointialue saa joustavan sääntelyn puitteissa itse etsiä tarkoituksenmukaisia ja kyseiselle alueelle parhaiten sopivia keinoja.

Voitaisiin esimerkiksi palauttaa sosionomien pätevyysvaatimus varhaiskasvatuksen mitoitusuudistusta edeltävälle tasolle. Luovutaan alle tuhannen synnytyksen sairaaloissa poikkeusluvan hakemisveloitteesta. Helpotetaan vainajien siirtokuljetusten toteuttamista. Toteutetaan viime vaalikaudella pitkälle valmisteltu lainsäädäntö alihankinnasta.

Sosiaali- ja terveyspalveluissa käynnistetään kansallinen hukkajahti. Tässä tarkastellaan, mitä pykälää tai säännöksiä voidaan poistaa, keventää tai automatisoida. Palvelunohjaus pitää saada toimivaksi ja hoitopolut ehyeksi.

Yksityisen sairaanhoidon Kela-korvaukseen toteutettaisiin rakenteellinen muutos siten, että olemassa oleva rahoitus kohdennettaisiin hammashoittoon, naistentauteihin ja hedelmöityshoitoihin, joiden korvaustaso poistuisi ja muut palvelut poistuisivat Kela-korvattavuuden piiristä.

Muissakin julkisrahoitteisissa toiminnoissa kuin vain hyvinvointialueilla on käytävä systemaattisesti läpi, miten erilaista yhteiskunnan normitusta voidaan purkaa.

2. Soten palvelulupaus.

Keskustan mielestä suomalaisilla on oikeus tietää yhteiskunnan palvelulupaus siitä, mitkä palvelut julkinen terveydenhoito pystyy laadukkaasti ihmisille tarjoamaan. Kyse on siitä, mitä palveluita suomalaiset voivat odottaa saavansa verorahojensa vastineeksi.

Avataan keskustelu siitä, mitä palveluita julkinen sote tuottaa ja mitkä palvelut siirretään osin tai kokonaan ihmisten omalle vastuulle. Tosiasia on, että sen enempää veroeurot kuin työvoimakaan eivät riitä kattamaan nykyisiä vastuita.

Yhteiskunnan palvelulupausta voitaisiin tarkentaa esimerkiksi siten, että matkailijoiden rokotukset otettaisiin pois hyvinvointialueiden tehtävistä, ajokorttien vaatimat lääkärintodistukset siirrettäisiin kokonaisuudessaan yksityiselle sektorille ja luovuttaisiin aselupaan liittyvien lääkärintodistusten julkisrahoitteisuudesta.

Lisäksi palvelulupauksen toteuttamiseksi tarvitaan systemaattinen tapa kartoittaa sosiaali- ja terveyspalveluiden vaikuttavuutta sekä priorisoida näitä veronmaksajien rahoittamiin palveluihin ja ihmisten itsensä hankkimiin palveluihin. Luokittelua tehtäisiin asiantuntijatyönä ja sitä päivitetäisiin säännöllisesti.

3. Laitetaan vuokratyövoiman käyttö kuriin julkisen sektorin palveluissa. Keskusta tavoitteli si tällä 100 milj. euron säästöjä.

Vuokratyömarkkinat voitaisiin saada kuriin asetuksella siten, että velvoitetaan lääketieteen opiskelijoita olemaan töissä vain joko sairaalassa tai terveyskeskuksessa. Ei enää vuokramarkkinoilla, koska koulutus on yhteiskunnan kustantamaa.

4. Otetaan nopeasti käyttöön ammatinharjoittajamalli koko maassa.

Ammatinharjoittamisella tarkoitetaan sellaista toimintaa, jossa terveydenhuollon ammattihenkilö ei ole julkisessa virassa eikä muussakaan palvelussuhteessa, vaan tuottaa palvelut itsenäisesti suoraan asiakkaalle. Ammatinharjoittajamallin tavoitteena on sitouttaa yksityissektorilla toimivia lääkäreitä pitkiin hoitosuhteisiin hyvinvointialueen järjestämistä vastuun piirissä.

5. Avataan viipymättä sote-palveluiden kustannuslaskenta avoimeksi, jotta saadaan vertailukelpoista tietoa.

Edellytetään hyvinvointialueilta yhtenäisiä kustannuslaskentaperusteita, jotta palvelutuotteet saadaan vertailukelpoisiksi.

6. Lähdetään johtamaan tekoälyn kansallista käyttöönottoa. Suomen tulee olla tekoälyn hyödyntämisen mallimaa.

Hyvinvointialueilla on rohkeasti etsittävä keinoja tuottavuuden vahvistamiseksi. Tämä tehdään uusin toimintatavoin, esimerkiksi tekoälyä ja robotiikkaa ennakkoluulottomasti hyödyntämällä. Myös sosiaali- ja terveystietojen toissijaista käyttöä säätelevä toisiolaki on saatava ketterämmäksi.

7. Sosiaali- ja terveystietojen vaikuttavuuden mittaamiseksi määritellään kunnollisia kansallisia ja hyvinvointialueiden käyttämiä indikaattoreita ja niille toteutetaan seurantaa.

Indikaattoreille voitaisiin seurata potilaan toimintakyvyn muutoksia, operaatioiden koettua hyötyä ja hoitoketjujen toimivuutta.

8. Monikanavarahoituksen purkaminen. Kokonaisuuden on oltava samassa budjetissa kokonaiskustannusten huomioimiseksi.

Esimerkiksi Kela-kyytien rahoitusvastuu on siirrettävä Kelalta hyvinvointialueille.

9. Sähköisten palveluiden volyymia tulee kasvattaa merkittävästi.

Etävastaanottojen määrää tulee lisätä. Tavoitteena, että noin puolet perusterveydenhuollon vastaanotoista olisi etävastaanottoja. Erityisesti päivystyksellisissä asioissa tulisi lisätä etävastaanottoa tehokkuuden ja asiakaslähtöisyyden parantamiseksi.

Hallituksen linjauksen mukaisesti Suomessa on siirryttävä digitaalisten palveluiden ensisijaisuuteen viranomaisasiointikanavana. Tämä tarkoittaisi, että esimerkiksi kirjepostin sijaan ensisijainen vaihtoehto olisi sähköinen posti. Samalla on huolehdittava, että vaihtoehtoisia asiointi- ja viestintäkanavia esimerkiksi fyysisissä palvelupisteissä on tarjolla heille, jotka eivät pysty käyttämään digipalveluita.

10. Potilastietojärjestelmien suhteen pitäisi kansallisesti määritellä, mitä niiltä halutaan ja johtaa tämän merkittävän julkisen tietotekniikan toimintaa kansalliselta tasolta niin, että eri järjestelmät ovat aidosti yhteensopivia keskenään.

11. Otetaan alueille rohkeasti käyttöön pilotteja ja kokeiluja.

Työhyvinvoinnin kehittämiseksi voitaisiin kokeilla esimerkiksi tiimeille kannustinpalkkauksia ja paikallisesti sovittavia työaikajärjestelyitä. Paljon hoitoa tarvitseville olisi kehitettävä Omalääkäri / oma tiimi -mallia.

12. Sosiaali- ja terveysministeriön on aidosti johdettava sosiaali- ja terveystietojärjestelmien uudistamista. Palvelut tarvitsevat kansallista johtajuutta yhteistyössä hyvinvointialueiden kanssa.

Ohjaaminen ei voi tapahtua yksinomaan valtiovarainministeriöstä eurot edellä, vaan ohjauksessa tulee ymmärtää syvällisesti sosiaali- ja terveystietojärjestelmien toiminnan kokonaisuus ja merkitys suomalaisten hyvinvoinnille ja terveydelle.

Tavoitteena tulee olla painopisteen siirtäminen perusterveydenhuoltoon ja ennaltaehkäisevään toimintaan. Hyvinvointialueiden ja kuntien välistä kumppanuutta ihmisten terveyden edistämiseksi tulee vahvistaa.

Tulot

Verosopeutus (1,7 mrd. €)

Vaihtoehdollaan Keskusta kantaa vastuuta valtion veropohjasta. Suurimpana toimenä ratkaisu arvonlisäveron nostamisesta yhdellä prosentilla ei ole helppo, mutta tässä taloudellisessa tilanteessa välttämätön veropohjan parantamiseksi. Keskusta esittää vaihtoehdossaan korotuksia myös haittaveroihin ja useisiin muihin alla avattuihin kohteisiin.

Keskustan mielestä on oikein ja kohtuullista, että hallitus ei päätenyt kehysriihessä ruoan arvonlisäveron nostamiseen, vaikka tätä yhtenä keinona väläytti valmistautuessaan kehysriiheen. Tämä olisi koitunut erityisesti vähävaraisten maksettavasti ruokakorin hinnan noustessa kohtuuttomasti. Samaisesta syystä Keskusta ei tue hallituksen linjaa lääkkeiden arvonlisäverotuksen nostamisesta 10 % kannasta 14 % verokantaan, emmekä esitä myöskään muiden alimpien alv-kantojen nostoa.

Keskustan reilun kasvun vaihtoehdon vaikutukset verotuottoihin on kuvattu vuoden 2028 tasossa staattisina vaikutuksina julkiseen talouteen.

Arvonlisäverotus

Keskusta esittää vaihtoehdossaan yhden prosentin korotusta yleiseen arvonlisäverotukseen. Näin ollen yleinen ALV olisi tasan 25 %, ja Suomi pysyisi yleisessä pohjoismaisessa tasossa arvonlisäverotuksessaan.

Hallituksen esitys vielä puolen prosentin nostosta tämän päälle vie maamme Euroopan korkeimpien ALV-kantojen kärkimaaksi. Keskustan vaihtoehdossa osoitetaan, että verokertymää voitaisiin kerryttää myös muilla tavoin. Hallitus ei tähän kyennyt, vaan laittaa kaikki suomalaiset maksamaan sopeutuksen vielä isommin.

Hallitusohjelmaan on kirjattu vuodesta 2025 alkaen myös alimman ALV-kannan hyödykkeiden (lehdet, kirjat, lääkkeet, matkailu-, liikunta- ja kulttuuripalvelut, henkilökuljetukset) siirto 10 % alennetusta kannasta 14 % verokantaan. Ainoastaan sanoma- ja aikakauslehdet on jätetty toimen ulkopuolelle. Keskusta kantaa huolta kaikkien näiden toimien vaikutuksista ihmisten kuluttamiseen, matkailuun ja sivistykseen sekä mahdollisuuksiin ostaa tarvittavia lääkkeitä. Keskusta ei hyväksy hallituksen linjausta korottaa alennettua verokantaa.

- ALV 25 % ja alennetun kannan säilyttäminen ennallaan 595 milj.€

Ansio- ja pääomatuloverotus

Keskusta hyväksyy hallituksen esityksen ansiotuloverotuksen indeksitarkastuksen jäädyttämisestä hyvätuloisimmille. Lisäksi Keskusta alentaisi ns. solidaarisuusveron tulorajan aiemmalle tasolle, eli yhdistäisi sen ylimpään normaaliin tuloveroluokkaan (88 200 euroon). Sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden nimissä Keskusta hyväksyy myös eläketulon verotuksen kiristämisen eläketulovähennystä muuttamalla kohdistuen hallituksen keräämän summan myös suurempiin eläketuloihin aina solidaarisuusveron rajaan saakka. On reilua, että tässä julkisen talouden tilanteessa kaikista suurituloisimmat kantavat isomman taakan, kuin pieni- ja keskituloiset.

On siis oikein, että oikeistohallitus viimein päätti ulottaa toimia myös kaikista eniten tienaaville kansalaisille. Oikeudenmukaisuus hallituksen sopeutuspolitiikassa on kuitenkin vielä kaukana, kun ottaa huomioon hallituksen aiemmin päättämän solidaarisuusveron alarajan nostamisen, jolloin kaikista rikkaimmat saivat jo verohelpotuksen vuodelle 2024. Tätä keskusta ei olisi vuodelle 2024 hyväksynyt, mutta hallitus kulki laput silmillä ajatellen tällä maalla olevan eliitin veronkevennyksiin varaa.

Pääomatuloverotuksen osalta Keskusta esittää yleishyödyllisten yhteisöjen osinkotuotoille viiden prosentin lähdeveroa. Lähdeveron maksamiselle määriteltäisiin kuitenkin 50 000 euron verovapaaraja, joten toimi ei kohdistuisi esimerkiksi tärkeää yleishyödyllistä työtä tekeviin urheiluseuroihin. Verotus ei koskisi myöskään eläkeyhtiöiden sijoituksia.

Hallituksen esitystä kotitalousvähennyksen supistamista Keskusta ei kannata. Tilanteessa, jossa hallitus historiallisen suuresti korottaa palveluiden verotusta yleisen ALV:n korotuksen muodossa, on käsittämätöntä kurjistaa kannustetta hyödyntää palvelualan yritysten työtä. Keskusta pelkää tilanteen johtavan harmaan talouden lisääntymiseen. Kun kotitalouksien remontit jäivät tekemättä, ei rakennusalalle ole toivon näkymiä myöskään näiden pienten remonttien kautta.

- Ansiotuloverotuksen kahden ylimmän portaan jäädyttäminen 60 milj.€
- Otetaan käyttöön 5 %:n lähdevero yleishyödyllisten yhteisöjen ja muille verovapaalle osingoille. Verotus ei koske eläkeyhtiöiden sijoituksia ja alle 50 000 euron osinkotuloja ja muita pääomatuloja. 100 milj.€
- Eläketulon verotuksen kiristäminen (hallituksesta poiketen keskusta ulottaisi veronkorotuksen myös suurempituloisiin eläkeläisiin siihen asti, että solidaarisuusveron raja tulee vastaa, jolloin puolestaan keskituloisten eläkeläisten veronkorotus olisi kohtuullisempi, malli tarkentuu myöhemmin) 205 milj.€ (150 milj. € v. 2025 tasossa)
- Vapaaehtoisen eläkesäästämisen verotuen poisto 40 milj.€
- Solidaarisuusveron alarajan palauttaminen 88 200 euroon vuodessa 76 milj.€

Liikenne

Keskusta haluaa kehittää liikenteen verotusta oikeudenmukaisemmaksi toteuttamalla liikenteen verotuksen kokonaisuudistuksen. On fakta, että nimenomaan liikenteen laskevan verokertymän takia Suomen verotulot romahtavat lähitulevaisuudessa. Vastuullista politiikkaa on etsiä tähän reilu ratkaisu, jossa kaikki tienkäyttäjät ovat mukana maksamassa kustannuksia.

Keskusta esitti teollisuuden kustannuskilpailukyvyn parantamiseksi ja elinkeinoelämän kuljetuskustannusten helpottamiseksi ammattidieselien käyttöönottoamista jo eduskuntavaaliohjelmassaan sekä osana vaihtoehtobudjettiaan syksyllä 2023. Samalla Suomessa tulisi ottaa käyttöön vinjettimaksu, jotta myös ulkomaiset rekat osallistuisivat tiestön käyttämisestä aiheutuviin kustannuksiin.

Keskusta ei hyväksy karavanaareiden kurittamista eli hallituksen esitystä matkailuautojen autoverotuen poistamisesta.

- Toteutetaan liikenteen verouudistus 100 milj.€
- Vinjettijärjestelmä ulkomaisille rekoille 15 milj.€

Yritystoiminnan verotus

Keskusta ei esitä yhteisöverokantaan muutoksia. On tärkeä pitää huolta Suomen kilpailukyvystä ja kasvusta, joihin korotus iskisi loven. Hyväksymme hallituksen esityksen työnantajan koulutusvähennyksen poistamisesta.

- Koulutusvähennyksen poisto 14 milj.€

Haittaverot

Keskusta on pettynyt siihen, että Kokoomuksen ennen eduskuntavaaleja lupaama terveysvero osoittautui juhlapuheeksi, jota ei ollut edes tarkoitus toteuttaa. Kokoomuksen oppositiokauden vaihtoehtobudjetissa terveysperusteisella verolla tavoiteltiin 300 miljoonan euron verokertymän kasvua. Nyt säätämällä karkkiverolla hallitus saa kasaan tuosta vain vajaan kolmanneksen (85 milj.€) siirtämällä makeiset 14 % alv-kannasta yleisen 25,5 % alv:n piiriin.

Verokertymänä 300 miljoonaa euroa laajasta terveysverosta on epärealistinen, mutta vero olisi silti ollut syytä hallituksen viipymättä valmistella huomioiden kotimainen elintarviketeollisuus esimerkiksi vaikutuksia porrastamalla. Keskusta hyväksyy hallituksen makeisveron, mutta tunnistaa teollisuuden sisällä pelkästä karkkiverosta aiheutuvan epäreiluuden. Keskusta on valmis kerryttämään herkkuveroa laajentamalla sen veropohjaa myös kekseillä ja sipseillä korottaen samalla verotuottoa.

Tupakkaveroon Keskusta esittää reippaampaa korotusta kuin hallituksen esitykset. Tupakkalain tavoitteena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen. Keskustan esitys tukisi tämän tavoitteen toteutumista ja tarkoittaisi tupakka-askin hintaan noin kahden euron korotusta.

Keskusta on valmis sitomaan alkoholiveron ja virvoitusjuomaveron indeksiin (kuluttajahintaindeksi) eli vero korottuu jatkossa automaattisesti. Korotetaan lisäksi keinomakautettujen virvoitusjuomien (pl. vedet) veroa siten, että näistä voitaisiin saada 10 miljoonan euron lisätuotto.

Liha- ja maitoverolle Keskusta sanoo tiukasti ei.

- Makeisten, keksien ja sipsien herkkuvero 125 milj.€
- Virvoitusjuomavero 37 milj.€
- Tupakkavero 180 milj.€
- Alkoholivero 117 milj.€

Varainsiirtovero

Keskusta esittää kumottavaksi hallituksen veron alennusta varainsiirtoveroon. Samalla on palautettava nuorten ensiasunnon ostajien verovapaus. Tehdään samalla Keskustan aiemmin esittämä veroneutraali reformi varainsiirtoverokantoihin eli yhdistetään asunto-osakkeiden ja kiinteistöjen 2,74 %:iin verokannat.

- Varainsiirtoveron veroalen kumoaminen ja ensiasunnon verovapauden palauttaminen 70 milj.€

Muut verotoimet

- Kaivosvero 5 milj.€
- Lahjoitusvähennyksen laajennus -15 milj.€

Muut tulot (200 milj. €)

Harmaa talous ja alustatalouden tehostettu verotus

Harmaassa taloudessa mukaan lukien rikollinen toiminta ja rahanpesu pyörii valtavia summia. Verohallinnon arvioiden mukaan pelkästään pimeitä palkkoja maksetaan vuosittain yli miljardilla eurolla, josta koituu valtiolle ja kunnille satojen miljoonien eurojen verotulomenetykset. Kun verottajalta jäävät tuotot saamatta, niitä kuuliaisesti maksavat ihmiset tuntevat sen nahoissaan kiristyvinä veroina. Harmaasta taloudesta kärsivät myös rehelliset yrittäjät epäreiluna kilpailuna.

Kokoomuksen ja perussuomalaisen johtama hallitus suhtautuu välinpitämättömästi harmaan talouden torjuntaan. Hallitus käynnisti vasta tämän vuoden maaliskuussa julkisen paineen jälkeen harmaan talouden torjuntaohjelman päivittämisen. Se on vaalikausittain koonnut poikkihallinnollisesti saman pöydän ääreen harmaata taloutta torjuvat viranomaiset.

Keskusta esittää harmaan talouden torjuntaohjelman jatkamista. Silloin on tärkeää osoittaa vastuuviranomaisille riittävät voimavarat, jotta vilpintekijät saadaan kiinni ja heiltä perittyä takaisin rikollisella toiminnalla saatu hyöty.

Keskusta on esittänyt jo vuoden 2024 vaihtoehdossaan 20 miljoonaa euroa osoitettavaksi poliisille, tullille, verohallinnolle, ulosottolaitokselle, tuomioistuimille ja syyttäjille harmaantalouden torjuntaan. Tällä saavutetaan ennaltaehkäisevänä vaikutuksena sekä harmaantalouden toimien suoran vaikutuksen myötä 120 miljoonan euron tuotto valtiontalouteen, jolloin nettovaikutus on 100 miljoonaa. Lisäksi 100 miljoonan euron verotuotto on saatavissa alustatalouden toimijoilta. Jotta valvonta olisi vaikuttavaa, pitää parantaa vertailutietotarkastusten tehokasta toimeenpanoa lainsäädäntömuutoksin.

- Harmaan talouden torjunnan nettotulo satsaamalla koko torjuntaketjuun 100 milj. €
- Alustatalouden tehostettu verotus 100 milj.€

Menosopeutus (1,5 mrd. €)

Julkisen talouden tervehdyttämiseksi on kyettävä etsimään säästökohteita. Keskustan mielestä sopiva lisäsäästötavoite pysyville säästöille on noin yksi miljardi. Säästöjen osuuden on perusteltua olla verosopeutusta vähäisempää, koska Orpon hallituksen tähänastiset sopeutukset ovat kohdistuneet vahvasti juuri menoihin.

Vuonna 2022 julkisen talouden menot suhteessa BKT:hen olivat 53,4 % ja niiden ennustetaan laskevan vuoteen 2027 mennessä 53,2 prosenttiin. Vastaavasti tulot vuonna 2022 olivat 52,5 prosenttia, josta ne laskevat 50,4 prosenttiin vuoteen 2027 mennessä. Tulojen määrä suhteessa BKT:hen laskee siis selvästi menoja nopeammin, vaikka kaikki hallitusohjelman mukaiset sopeutukset eivät vielä näykään luvuissa. On pakko toimia.

Menosopeutuksia tarvitaan, mutta samanaikaisesti sosiaali- ja terveystaloudet edellyttävät rahoituksen turvaamista, koska hyvinvointialueiden rahoituksen määrä on osoittautunut lähtövaiheessa riittämättömäksi siirtyneisiin tehtäviin nähden. Alijäämän kattamisaikaa on pidennettävä, kuten Keskusta on jo syksyllä 2023 hallitukselle esittänyt. Keskustan esittämän soten normienpurun ja hukkajahdin säästöt on jätettävä hyvinvointialueiden terveys-, sosiaali- ja pelastuspalveluiden parantamiseen.

Keskusta ei hyväksy lapsiperheisiin kohdistuva säästöjä. Väestökehitys on jo nyt kasvun jarruna, joten lapsiperheiden asemaa ei ole varaa heikentää. Lapsissa ja nuorissa on tämän maan tulevaisuus.

Valtionhallinto, turvallisuus, maanpuolustus, ulkoasianhallinto, kehitysyhteistyö, avustukset

Puolustusvoimista ja turvallisuudesta Keskusta ei leikkaisi. Huoltovarmuudesta ja maan turvallisuudesta huolehtiminen ovat sekä kansallisesti erityistärkeitä että myös talouden kasvun ja luottamuksen osalta keskeisiä. Suomi on turvallinen maa, jonka kriisinkestävyys on turvattu tilanteessa kuin tilanteessa.

Hallituksen keskittämislinja tuomioistuimien, vankiloiden ja paikallisten poliisivirastojen osalta ei Keskustalle käy. Esimerkiksi poliisin toimipisteiden karsiminen heikentäisi arjen turvaa pitkien etäisyyksien Suomessa.

Sen sijaan Keskusta hyväksyy hallituksen esittämän valtionhallinnon tehtävien ja velvoitteiden säästöpakettin. Tuottavuutta on vara etsiä myös ministeriöistä ja erityisesti myös valtion keskusvirastoista, jotka Keskusta kutsuisi mukaan säästöharjoitukseen. Keskusta vähentäisi myös ministerien erityisavustajista ja valtiosihteereistä toisin kuin hallitus.

Keskusta kohtuullistaisi valtionavustusten lisäleikkauksia ja kohdistaisi sen järjestöavustuksiin. Keskusta kuitenkin hyväksyy hallitusohjelman mukaisen järjestöavustusten aikaistamisen.

- Valtionhallinnon ja valtion keskusvirastojen säästö 149,9 milj.€
- Ministerien erityisavustajien ja valtiosihteereiden määrän vähentäminen 2 milj.€
- Osakehankintoihin varatun määrärahan tason laskeminen 2 milj.€
- Ulkoasiainhallinto: toimitilat ja Finnfundin pääomituksen puolittaminen 7 milj.€
- Kehitysyhteistyö ja UM:n hallinnon toimitilasäästöt 55 milj.€

- Turvapaikanhakijoiden majoituskustannukset ja kiintiöpakolaisten vähennys 60 milj.€
- Sisäministeriö: kehittämismomentti ja maastapoistamisen kustannukset 2,07 milj.€
- Puolustusministeriön tuottavuusmäärärahasta luopuminen 2,85 milj.€
- Julkisen hallinnon ICT:n ohjaus ja kehittäminen 1,6 milj.€
- Tuottavuuden edistäminen valtiohallinnossa 5 milj.€
- Järjestöjen valtionavustukset eri ministeriöistä 50 milj. €
- Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut eri ministeriöistä 5 milj.€
- Kuntien velvoitteiden ja tehtävien purkaminen 100 milj.€

Koulutus, osaaminen, kulttuuri, liikunta

Keskustan linja on sivistys-Suomen linja. Inhimillinen pääoma on kilpailuvalttimme, jota on varjeltava tämä maan pärjäämiseksi. Ellemme pidä huolta osaamispääomastamme kouluttamalla jokaiselle suomalaiselle vähintään toisen asteen tutkintoa ja valtaosalle vielä korkea-asteen tutkintoa, kääntyy inhimillinen pääomamme laskuun Suomen Pankin mukaan jo 2040-luvulla.

Keskusta ei hyväksy hallituksen esittämiä leikkauksia toisen asteen koulutukseen. Hallituksen ehdotus romuttaa maksuton toinen aste pienellä ja eriarvoistavalla kikkailulla ei saa Keskustan tukea. Käytännössä esitys maksuttoman oppimateriaalin päättymisestä vuoteen, jolloin nuori täyttää 18-vuotta, on leikkaus kuntataloudesta. Se, että abi- tai ammisvuoden oppimateriaalit olisivat maksuttomia syksyllä ja keväällä maksullisia on järjetön ehdotus, jonka kunnat todennäköisesti maksaisivat kukkarostaan ilman valtion tukea. Toimi voi myös johtaa toisen asteen tutkinnon keskeyttämiseen entistä useammin. Keskusta ei tue myöskään koulumatkatuen lopettamista 18 vuotta täyttäneiltä nuorilta. Keskusta ei toteuttaisi ammatillisen koulutuksen leikkauksia, koska Suomessa on pula osaajista.

Tunnistamme myös vapaan sivistystyön merkityksen tavallisten ihmisten toimeliaisuudelle ja jatkuvalle oppimiselle. Sieltä emme olisi valmiita leikkaamaan toisin kuin hallitus jo hallitusohjelmassaan on linjannut.

Varhaiskasvatukseen maksuihin Keskusta esittää suurituloisten maksujen korottamista. Varhaiskasvatusmaksujen alentaminen on ajanut julkisen talouden tilanteeseen, jossa hyvin harva enää maksaa varhaiskasvatuksesta, vaikka lompakko siihen antaisi myötä.

- Varhaiskasvatusmaksujen korottaminen hyväosaisten maksuja korottamalla 50milj.€
- Yksityisen kopioinnin tason lasku 5,5 milj.€

Työ- ja elinkeinoministeriö

Keskusta ei hyväksy Business Finlandin matkailun edistämisrahoituksen säästöä. Matkailu on ala, joka pitäisi saada koko Suomessa kasvuun merenrannoilta järvisuudulle, Lappia unohtumatta.

Työ- ja elinkeinoministeriön osalta säästöjä voitaisiin hakea karsimalla erilaisia työministerin alaisia tukia. Näistä esimerkkeinä kotouttamiskoulutus, koulutukset ja valmennukset, palkkatuettu työ, kuntien velvoitetyö ja ikääntyneiden työllistämistuki.

Alueellisen kuljetustuen miljoonalasku ei sovi Keskustalle.

- Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenot 2,7 milj.€
- Siviilipalveluskeskus 0,5 milj.€
- Vähennetään yritystukia 20 milj.€
- Kotoutumiskorvaukset: laskeneet koulutuskorvaukset, kuntakorvaukset ja korvausajan lyhentäminen 20,5 milj.€
- Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut 50 milj.€

Sosiaaliturva ja STM

Perheiltä keskusta ei ole valmis leikkaamaan. Lapsilisät sisar- ja yksinhuoltaja-korotuksineen puoltavat edelleen paikkaansa maassa, jossa lapsia pitäisi saada syntymään lisää.

Sen sijaan yleinen asumistuki kaipaa kokonaisuudistamisesta, jossa tukimenoja lasketaan huomioiden tukea eniten tarvitsevat pienituloisimmat. Keskusta siirtäisi kuntaryhmän I kuntaryhmän II tasolle sekä tekisi asumistukeen 125 miljoonan euron lisävähennyksen. Varakkaimpien eläkeläisten asumistuesta Keskusta on valmis hallituksen esityksen mukaisesti etsimään säästöjä ja lisäksi keskusta toteuttaisi eläkkeensaajien asumistukeen yleisen tasoleikkauksen siten, että eläkkeensaajien asumistuki vähenisi kokonaisuudessaan 100 milj. eurolla.

Opiskelijoiden osalta Keskusta on valmis uudelleentarkastelemaan paluuta opintotuen asumislisään. Samalla on kuitenkin huomioitava esimerkiksi kesäajan tuen tarpeet, jolloin opintoja voidaan myös suorittaa.

Uudistaisimme Kela-korvaukset niin, että korvauksia saisi ainoastaan aikuisten suunterveydenhuoltoon, naistentautien ja hedelmöityshoitojen korvauksiin. Rajauksesta säästyvä summa kohdennettaisiin uudelleen näihin palveluihin, jolloin korvaussummat niissä kasvaisivat.

Emme tue hallituksen linjaa nostaa Kela-korvauksia valtion omaisuutta myymällä ja tästä tulisi kertaluonteista säästöä verrattuna hallituksen esittämiin menoihin.

Sosiaalialan osaamiskeskuksien keskittämisesitystä Keskusta ei tue.

- Opiskelijoiden siirto yleisestä asumistuesta opiskelijoiden asumislisään 57 milj.€
- Yleisen asumistuen kuntaryhmien yhdistäminen I kuntaryhmä II kuntaryhmän tasolle 36 milj.€

- Yleisen asumistuen tasoleikkaus 125 milj. €
- Elatustuen uudistaminen 12 milj.€
- Ikääntyneitä koskevat työkyvyttömyyseläkkeen erityissäännösten poistaminen 80 milj.€
- Työttömyysturva: luovutaan aktiivijajan korotusosista ja kiristetään työmarkkina-tuen tarveharkintaa 27,2 milj.€
- Lääkkeiden sairausvakuutuskorvauksen korotus (omavastuun nosto) 25 milj.€
- Sairauspäiväraahajärjestelmän uudistaminen 60 milj.€
- Ulkomaille maksettavat kansaneläkkeet 38 milj.€
- Kansaneläkkeen kuntoutusrahan ikärajanosto 45,8 milj.€
- Eläkkeensaajien asumistuen uudistaminen varakkaimpien eläkeläisten osalta sekä yleinen tasoleikkaus 100 milj.€

Maa- ja metsätalous sekä ympäristö ja asuminen

Keskusta ei lähtökohtaisesti hyväksy leikkauksia maa- ja metsätalouteen, koska toimialan kannattavuustilanne on vaikea. Myöskään uudet massiiviset lisäleikkaukset luonnon-suojeluun eivät ole perusteltuja, kun hallitus jo alun alkaen leikkasi luonnonsuojelusta roimasti. Rahoitusta on kuitenkin lisätty viime vuosina sen verran, että pieni säästö voidaan toteuttaa niin luonnonsuojelussa kuin maa- ja metsätalouden hallinnossa ja hanketoiminnassa.

Hallitusohjelman kirjaus Suomen CAP-rahoitusosuuden vähentämisestä vuosina 2025–2027 yhteensä 137,5 miljoonan euron edestä ei Keskustalle käy. Leikkauksella heikennetään maaseudun elinvoimahankkeita ja yritystoimintaa. Muutos tekisi hallaa esimerkiksi suomalaisen maatalouden ja elintarvikealan yhteistyölle kehittää ja innovoida maastamme uusia ruokatuotteita.

- Luonnonsuojelu 10 milj.€
- Valtion asuntorahaston investointiavustusten lasku pl. vammaisten asumisen palvelut 28 milj.€
- Metsähallituksen tuloutus puunhinnan nousun ja merituulivoiman takia 20 milj.€

Elinkeinoelämä, liikenne sekä rakentaminen

Hallituksen tulisi viimein ottaa järki käteen ja perua kannattamaton tunnin junan investointi. Siihen varattu 460 miljoonaa euroa on vaikeasti perusteltavissa ajassa, jossa sopeuttamista on haettava kaikin keinoin. Lisäksi hanke on todettu kannattamattomaksi viime vaalikaudella valmistuneessa selvityksessä.

Perumalla investointipäätöksen vältettäisiin myös tulevaisuudessa hankkeiden rakentamisesta ja ylläpidosta aiheutuvat merkittävät julkiset kustannukset. Niiden mittaluokka on arvioilta noin 12 miljardia euroa, joten hallituksen jääräpäisyys tunnin junassa on kestäväntöntä.

Tunnin junasta säästyvällä paketilla Keskusta toteuttaisi ihmisten työpaikkoja turvaavan rakennusalan suhdannepaketin, jolla saataisiin nopeasti liikkeelle tie-, homekoulu- ja muita korjaus- ja rakennushankkeita koko maassa, sekä toimenpidekokonaisuuden itäisen ja Pohjois-Suomen tukemiseksi itärajan sulkeutumisen vuoksi muuttuneessa tilanteessa.

Myös muista suurista liikennehankkeiden edistämistä on tässä ajassa luovuttava, koska Väyläviraston tuoreen arvion mukaan korjausvelka tiestöllä ja raiteilla on kasvamassa vuoden 2027 loppuun mennessä jopa noin 5 miljardiin euroon. Siksi panostukset pitäisi osoittaa perusväylänpidon ja nykyisten väylien kehittämiseen. Keskusta ei hyväksy leikkauksia liikenteen korjausvelan taittamiseen. Samoin joukkoliikenteen tuen karsiminen ajaisi maattamme väärään suuntaan ja uhkasi harventaa koko Suomen linja-auto- ja raideliikennettä entisestään.

Hallituksen uusi esitys väyläverkkojen kehittämisen tason laskemisesta ei Keskustalle käy. On totta, että perusväylänpidon riittävyys vaatii uusia toimia, mutta kehittämishankkeista peruuttamalla Suomen raiteet, tiet ja vesiväylät eivät parane.

Myös joukkoliikenteen tukien karsiminen olisi väärin ajassa, jossa meidän pitäisi saada ihmisiä entistä enemmän joukkoliikenteen asiakkaiksi sujuvoittamalla liikennettä.

- Varustamotukien kohdentaminen vain merenkulkuun liittyvään työhön 30 milj.€
- Yritystuet: Väylämaksujen palauttaminen täysimääräiseksi 36 milj.€
- Tunnin junan pääomituksista luopuminen 460 milj.€

Indeksisidonnaiset menot

Keskusta ei hyväksy suoria leikkauksia eläkkeisiin. On hyvä huomioida, että eläkeläiset eivät pysty enää vaikuttamaan omaan tulotasoonsa, kuten esimerkiksi opiskelijat ja työkäiset pystyvät.

- Ylen rahoituksen laskeminen 20 % (esim. kahden vaalikauden indeksijäädytykset) 120 milj.€

Keskustan vaihtoehto luottamuksen palauttamiseksi ja Suomen konkurssin välttämiseksi

Laatija: Keskustan eduskuntaryhmä
Paino: Tikkurilan Paino

Reilun kasvun tie

Suomalaiset ansaitsevat parempaa kuin jatkuvaa vastakkainasettelua ja epävarmuutta. Keskustan vaihtoehto on tavallisten ihmisten asialla. Näivettämisen sijaan nyt on aika luoda toivoa, tulevaisuususkoa ja talouskasvua.

Suomen talouden syöksykierteen katkaisemiseksi hallitus teki keväällä 2024 meno- ja verosopeutuspaketin, jonka mittaluokka on mielestämme oikea. Se ei kuitenkaan palauta suomalaisten tulevaisuususkoa ja luottamusta talouteen. Keskusta laittaisi Suomen talouden kuntoon oikeudenmukaisemmin. Olemme valmiita pitkänaikavälin uudistuksiin, joilla hyvinvointiyhteiskuntamme palvelut turvataan myös seuraaville sukupolville. Rakentaisimme koko maahan kasvua, koska Suomi ei leikkaamalla ja keskittämällä nouse.

Suomen ollessa tienristeyksessä Keskustan valinta on työn, yrittämisen ja luottamuksen tie – **reilun kasvun tie**.

Lue lisää politiikastamme:

www.keskusta.fi